

مهارت های ضروری برای یک مترجم

نگارش: سید اسحاق مقبل

۳ اپریل ۲۰۱۹

در این نوشته‌ی مختصر، قسمتی از مهارت های ضروری برای یک مترجم به بحث گرفته شده است. باید عرض نمود که شرح همه پهلوه‌های این مهارت‌ها و نگاه بر زوایای مختلف شان، در همچون نوشته موجز، ممکن به نظر نمی‌رسد. نویسنده‌ی این سطور، فقط گزیده‌یی از داشته هایش درخصوص ترجمه‌ی شفاهی و کتبی را خدمت خواننده‌گان و علاقمندان مسلک ترجمانی، بگونه‌ی فشرده بازتاب می‌دهد. این‌جا، به مهارت های ترجمه‌ی متون از زبان انگلیسی به فارسی و برعکس آن، از دیدگاه نویسنده‌ی این سطور اشاره می‌گردد. ممکن نکات اشاره شده در این نوشته، در قسمت ترجمه‌ی متون سایر زبان ها نیز صادق باشند.

تسلط مترجم بالای زبان مبدأ و زبان مقصد امر حتمی ست، اما داشتن مهارت های لازم درخصوص ترجمه‌ی کتبی و شفاهی، نیز خیلی ها حایز اهمیت است که در مورد، در سطور بعدی اشاره می‌گردد. افراد زیادی را می‌شناسم که به هر دو زبان، فارسی و انگلیسی تسلط دارند، ایشان اما قادر به ترجمه‌ی درست متون از زبان فارسی به انگلیسی یا برعکس آن نیستند. این بدان معناست که فنون و مهارت های لازم ایکه برای ترجمه نیاز است، را ندارند. برعکس، افراد معدودی را می‌شناسم که تسلط درست بالای این زبان ها ندارند، اما به همان اندازه ایکه از متون برداشت می‌کنند، می‌توانند به زبان دیگر آن را برگردان نمایند. به هر حال، نخست روی مهارت های لازمی برای مترجم کتبی مکت می‌کنیم و سپس در مورد ترجمان شفاهی نیز خواهیم گفت.

از دید من، داشتن مهارت های ذیل برای یک مترجم کتبی، ضروری ست:

✓ داشتن معلومات عمومی Having General Information

شما به حیث مترجم، ممکن به موضوعات و مضامین مختلفی دچار شوید و اگر در آن راستا معلومات نداشته باشید، در ترجمه‌ی متون و نیز در ترجمه شفاهی با مشکلات جدی ای مواجه می‌شوید. لذا، داشتن معلومات عمومی در مورد همه مضامین برای یک مترجم بطور کل؛ و داشتن معلومات کافی و مسلکی در ساحه‌ی کاری مترجم، بطور خاص برایش ضروری است.

✓ تسلط بالای هر دو زبان Understanding both languages

برای یک مترجم نیاز است تا بالای هر دو زبان مبدا و مقصد، که در هنگام ترجمه‌ی شفاهی و یا کتبی از آنها استفاده می‌کند، تسلط کامل داشته باشد. بدون دانستن گرامر هر دو زبان و مهارت های چهارگانه شنیدن، صحبت کردن، گوش کردن و نوشتن، برایش محال است که در انجام این کار موفق باشد و یا ترجمه با کیفیتی را عرضه بدارد.

✓ مهارت های نوشتن Writing Skills

داشتن مهارت در نویسندگی هر دو زبان مبدأ و مقصد، آنهم به شکل اکادمیک و خوانا، حائز اهمیت ویژه است. بر علاوه‌ی سایر مهارت‌های تذکررفته در این نوشته، داشتن مهارت نوشتاری برای یک مترجم خیلی ها مهم است. یا بهتر است بگوییم که نویسندگی وظیفه اصلی یک مترجم است. مترجمین باید با سبک‌های مختلف نوشتاری آشنا باشند و اصول نوشتاری و علامت‌گذاری را باید بگونه‌ی درست در نوشته‌ی شان، اعمال کنند.

✓ مهارت های خواندن Reading skills

یک مترجم بطور حتم باید مطالب و آثار مختلف را مطالعه نماید تا مهارت خوانش اش بلند برود. غور و بررسی بالای مقالات جدید و اخصن موضوعات مرتبط به موضوع ترجمه، به طور چشمگیر در خصوص رشد مهارت خواندن ممد و موثر واقع می‌شود. بر علاوه، خوانش کتب و مقالات مختلف النوع برای یک مترجم، در خصوص رشد مهارت‌های ترجمانی و ازدیاد معلومات، خیلی ها ممد است.

✓ مهارت های شنیدن و صحبت کردن Speaking and Listening skill

بر علاوه‌ی داشتن مهارت نوشتن و خواندن، مهارت های شنیدن و صحبت کردن نیز در برگردانی متون از یک زبان به زبان دیگر، مهم بوده و در روند ترجمه برای مترجم نهایت ممد واقع میشوند.

شما به عنوان یک مترجم حرفوی باید در همه‌ی این مهارت‌ها مسلط باشید. هرچند در ترجمه‌ی کتبی، مهارت‌های نویسندگی و خوانش بیش‌تر حایز اهمیت است، ولی نمیشود این دو مهارت دیگر را در حاشیه گذاشت. از شما من‌حیث ترجمان ممکن خواسته شود که سخنان افراد دیگر را از زبانی به زبان دیگر ترجمه کنید، لذا داشتن این دو مهارت شرط اساسی ست و در پیشبرد موفقانه‌ی کارتان، موثرتمام میشود. در ضمن، گوش دادن به رادیو‌ها و تماشای تلویزیون‌هاییکه به لسان مورد نظر تان اخبار پخش میکنند، میتواند برای وسعت دانش زبان شما مثرم واقع شود.

✓ تمرکز بالای متون Concentration on Texts

مسئله‌ی مهم دیگری که مترجمان حرفه‌ای باید در نظر داشته باشند، تعمق و تمرکز دقیق بالای متن مورد نظر است. شما به حیث مترجم باید متون را لا اقل دو بار از ابتدا تا انتها بخوانید تا هدف اساسی متن را درک نموده و برای ترجمه‌ی آن ذهنناً آماده شوید. از ابتدای متن شروع به ترجمه کنید و جملاتی را که به نظر تان درست ترجمه نشده اند، و یا به تجدید نظر نیاز دارند، را با خط متفاوت نشانی کنید. بعد از اینکه ترجمه ابتدایی تان را به پایان رسانیدید، چند دقیقه تفریح نموده و سپس متن ترجمه شده‌ی تان را مرور نمایید. بالای موارد نشانی شده تمرکز بیش‌تر نمایید؛ از فرهنگ لغت، انترنیت و یا افرادی که در این راستا تجربه دارند، جهت دریافت معانی درست آن جملات یا کلمات استفاده نمایید. در اخیر اگر لازم باشد متن ترجمه شده تان را برای کسی که در این عرصه پیش‌قدم‌تر از شما است، نشان بدهید و نظریات اش را برای بهبود آن حصول نمایید.

✓ استفاده از فرهنگ و اینترنت Using Dictionary and Internet

در لابلای ترجمه‌ی متون، شما به طور حتمی با واژگانی سر می‌خورید که برای تان نا آشنا اند و بدون دانستن معانی شان برای تان محال است که به ترجمه تان ادامه بدهید و یا ترجمه درستی داشته باشید. شما نیاز دارید از لغت‌نامه‌ها استفاده کنید و معانی مناسب شان را دریابید. به خاطر داشته باشید که یک کلمه می‌تواند دارای معانی متعدد باشد و دریافت معنی مناسب از میان چند معنی، خیلی مهم است و در ذات خود یک مهارت فنی محسوب می‌شود. این مهارت تنها با تکرار و تمرین بهبود یافته میتواند. اکثر دانش‌آموزان شیوه‌ی درست استفاده از لغت‌نامه‌ها را نمی‌دانند و این مورد می‌تواند آنها را در کار شان با چالش روبرو نماید. مناسب‌ترین لغت‌نامه از نوع تک‌زبانه یا (Monolingual dictionary) است و برای دریافت معنی دقیق کلمات موثر می‌باشد. باید به این موضوع توجه داشت که کلمات، در جا‌های مختلف معانی متفاوتی دارند- این شمائید که معنی مناسب شان را با در نظر داشت محتوای متن مورد نظر، باید دریابید.

مترجمان مبتدی باید در زمینه‌ی استفاده از لغتنامه‌ی تک‌زبانه و یافتن معانی مختلف کلمات در متن‌هایی با موضوعات خاص، تمرین کنند. فرهنگ‌های لغات دو زبانه یا (Bilingual) برای مترجمان ابتدایی قابل استفاده اند و میتوانند مورد کاربرد قرار بگیرند اما برای دانستن معانی دقیق لغات، فرهنگ‌های لغات تک‌زبانه ممد تر واقع میشوند.

ترجمه متفاوت متون:

مترجمین، متون را با کاربرد کلمات و جملات خودشان ترجمه میکنند و ممکن نیست که همه مترجمین یک متن را، با عین کلمات و جملات از یک زبان به زبان دیگر ترجمه کنند. اگر در مفهوم تناقضی نباشد در استعمال کلمات و جملات حتمن تفاوت‌هایی وجود میداشته باشد. اما این تفاوت‌ها لزومن به معنی وجود اغلاط در متون ترجمه شده نیست. تنها کاربرد کلمات و جملات متفاوت است. کیفیت ترجمه با کاربرد کلمات مناسب و معتبر بلند میرود و بیشتر میتواند مورد پسند خواننده واقع شود. برای وضاحت این مطلب، یک جمله انگلیسی را به گونه‌های متفاوت ترجمه میکنیم:

Rahil is a good teacher, she loves teaching English.

- 1- راحیل یک معلم خوب است، او دوست دارد انگلیسی درس بدهد.
- 2- راحیل آموزگار خوبی است، او خوش دارد انگلیسی تدریس نماید.
- 3- راحیل یک آموزگار خوب است، او تدریس انگلیسی را خوش دارد.
- 4- راحیل آموزگاری شایسته است که تدریس انگلیسی را خوش دارد.
- 5- راحیل آموزگار خوبی است که درس دادن انگلیسی را دوست دارد.
- 6- راحیل آموزگار شایسته‌ای است که تدریس انگلیسی را دوست دارد.
- 7- راحیل معلم شایسته‌ای است که از تدریس انگلیسی خوشش می‌آید.

همه‌ی جملات ترجمه شده فوق درست اند و عین مفهوم را افاده میکنند اما با کاربرد کلمات متفاوت به گونه‌های متفاوت ترجمه شده‌اند. از میان این جملات ترجمه شده، بیشتر جملاتی خوش آیند اند که با ملاحظت و ظرافت و با در نظر داشت اصول ترجمه، برگردان شده‌اند.

موضوع دیگری که در این راستا مهم است، مسئله‌ی ترجمه‌ی تحت اللفظی است. ما باید از محتوای متن مفهوم اساسی آن را دریابیم. با ترجمه‌ی لغت به لغت متون، در اکثر موارد نمیتوانیم از متن ترجمه شده مفهومی حصول کنیم و هدف اساسی گوینده‌ی متن را بازتاب بدهیم. در اینجا گزیده‌ی بی از سخنرانی والاحضرت شهزاده کریم آقاخان را ترجمه میکنیم:

“...the visual, physical and emotional impact of a decent home can light the spirit of human endeavor. A proper home can provide the bridge across that terrible gulf between utter poverty and the possibility of a better future.” His Highness the Aga Khan IV, 1983

“...تأثیرات دیداری، فزیک‌ی و احساسی یک خانه مطلوب میتواند روحیه تلاش انسان را آرامش ببخشد. یک خانه مناسب در میان آن شکاف عمیق که در بین فقر محض و امکانیت یک آینده بهتر موجود است، می‌تواند میان آنها پلی را تأمین نماید.” والاحضرت کریم آقاخان چهارم، 1983

حالا، اگر قرار باشد این نقل قول را به گونه‌ی تحت اللفظی ترجمه نماییم، نمی‌توانیم از آن مفهومی بگیریم. از جانب دیگر قادر به انتقال پیام این نقل قول نخواهیم بود. هدف از آوردن این نقل قول در اینجا، نشان دادن اهمیت ترجمه‌ی مفهومی و عدم کاربرد ترجمه‌ی تحت اللفظی و ترجمه‌ی خط به خط کلمات است.

مهارت های ضروری برای مترجم/ترجمان شفاهی:

داشتن مهارت های ذکر شده برای مترجمین شفاهی نیز حتمی و ضروریست ولی مهارت صحبت کردن و گوش دادن بطور ویژه برای مترجمین شفاهی حایز اهمیت می باشد. داشتن تسلط کامل بالای هر دو زبان، داشتن معلومات عمومی، معلومات تخصصی، ذخیره‌ی لغات، اعتماد به نفس و داشتن جرئت، در ترجمه شفاهی خیلی ها مهم و ضروری می باشد. مترجم باید قبل از ترجمه در ملاقات ها و یا برنامه های رسمی، پیرامون موضوع معلومات داشته و آجدای آن را از نظر بگذراند تا بداند که در چی مواردی بحث میشود تا در مورد ذهن آماده باشد. معرفت با فردی که قرار است سخنان اش را برگردان کنید، خیلی ها می‌تواند برای تان در امر ترجمه ممد واقع شود. شما به نحو تکلم، عادات و بعضی ویژه گی هایش بلدیت حاصل می‌کنید که حین ترجمه موثر و کارا واقع میشود.

در هر دو ترجمه شفاهی و کتبی، مترجم نمیتواند از نزد خود چیزی اضافه و یا حذف نماید. صرف چیزی که گفته میشود یا در روی ورق برای ترجمه به شما داده میشود، باید برگردان شود. خاصتن، در قسمت ترجمه‌ی اسناد و مدارک رسمی، تفاهم نامه‌ها، قرار دادها و مکتوب رسمی، مترجم از نزد خود چیزی حذف و یا اضافه کرده نمیتواند.

یک مترجم چی کار هایی را انجام بدهد تا پیشتر رشد نماید؟

✓ مطالعه‌ی کتب/متون ترجمه‌شده توسط مترجمین حرفوی:

یکی از مواردی که میتواند مهارت علاقمندان مسلک ترجمانی را بطور چشمگیر بلند ببرد، مطالعه‌ی کتب و یا متون است که توسط افراد ورزیده به شکل حرفوی برگردان شده اند. کتب معتبر و پرخواننده معمولاً به سایر زبان‌ها توسط مترجمین حرفوی ترجمه می‌گردند و برای علاقمندان مسلک ترجمانی میتوانند خیلی‌ها موثر واقع شوند. فرض مثال: اگر شما در بخش برگردانی متون انگلیسی به فارسی و یا برعکس آن کار می‌کنید و یا علاقمند اید، با مطالعه‌ی همزمان هر دو متن میتوانید در مسلک تان بیشتر از پیش تسلط پیدا کنید. مراجعه‌ی همزمان به عین متون فارسی و انگلیسی می‌تواند، از یک طرف خواننده را کمک نماید تا از لابلای مطالعه‌ی یک متن در دو زبان، مهارت‌های به کار برده شده توسط مترجم کتاب/متن را فرا بگیرد، و از جانب دیگر مهارت تحلیل اصطلاحات استفاده شده در "زبان مبدا" و ترجمه‌شان در "زبان مقصد" را که در راستای مترجمی حایز اهمیت اند، بیشتر و بهتر درک نماید. ضمن تحلیل و تجزیه‌ی متون از زاویه دو زبان، معلومات عمومی خواننده و تقویه لغات شان نیز بلند می‌رود که در راستای ترجمانی حایز اهمیت ویژه است. در ضمن، ترجمه‌ی تکراری متون و تمرین عمل ترجمه و مهم از تر همه شوق به این مسلک، افراد علاقمند را بیشتر در خصوص ترجمه مسلط می‌سازد.

✓ مطالعه‌ی کتب مرتبط:

مترجمین به گونه مستقیم و غیر مستقیم انتقال دهنده‌ی فرهنگ، پیام‌ها و معلومات از یک زبان به زبان دیگر می‌باشند. برای انتقال درست و حرفوی این معلومات و پیام‌ها، داشتن تمامی مهارت‌های فوق‌الذکر بر علاوه دانش فنی در رشته‌ی موردنظر، حتمی است. داشتن آگاهی از موضوعات مختلف و خواندن کتب مرتبط بطور کل و خوانش کتب مرتبط به مسلک ترجمه، به طور خاص برای مترجم حایز اهمیت است. مطالعه‌ی مقالات جدیدالنشر پیرامون موضوعات مختلف و تحریر متون توسط خود افراد علاقمند به مسلک ترجمانی، به شکل ناخود آگاه بالای مهارت‌شان اثر گذار است و می‌تواند در ترجمه‌های واقعی آنها را کمک نماید.

چنانی که در ابتدای این نوشته اشاره شد، شرح تمامی مهارت‌های لازمی برای مسلک ترجمانی در چنین نوشته‌ی مختصر ممکن نیست. نگارنده من حیث مترجم مبتدی، تجارب اش را به گونه‌ی مختصر به نگارش گرفته و با علاقمندان این صفحه شریک می‌سازد.